

İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi
Journal of the Human and Social Science Researches
[2147-1185]

[itobiad], 2019, 8 (4): 3314/3336

KOBİ'lerin Finansal Sorunları Üzerine Bir Araştırma: Kars İli Örneği

A Study on The Financial Problems of SMEs: The Case of Kars

Ceyda YERDELEN KAYGIN

**Dr. Öğr. Üyesi, Kafkas Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi,
Uluslararası Ticaret ve Lojistik Bölümü
Asst. Prof., Kafkas University, Faculty of Economics and Administrative
Sciences, Department of International Trade and Logistics
ceydayerdelen@gmail.com / Orcid ID: 0000-0001-9544-9991**

Tuncer YILMAZ

**Öğr. Gör., Kafkas Üniversitesi, Susuz Meslek Yüksek Okulu, Finans
Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü
Lecturer, Kafkas University, Susuz Vocational College, Department of
Finance, Banking and Insurance
yilmaz-tuncer@hotmail.com / Orcid ID: 0000-0001 - 8956-5814**

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Type : Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Received : 23.09.2019
Kabul Tarihi / Accepted : 30.12.2019
Yayın Tarihi / Published : 31.12.2019
Yayın Sezonu : Ekim-Kasım-Aralık
Pub Date Season : October-November-December

Atıf/Cite as: YERDELEN KAYGIN, C, YILMAZ, T. (2019). KOBİ'lerin Finansal Sorunları Üzerine Bir Araştırma: Kars İli Örneği. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 8 (4), 3314-3336. Retrieved from <http://www.itobiad.com/tr/issue/49747/623503>

İntihal /Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and confirmed to include no plagiarism. <http://www.itobiad.com/>

Copyright © Published by Mustafa YİĞİTOĞLU Since 2012 - Karabuk University, Faculty of Theology, Karabuk, 78050 Turkey. All rights reserved.

KOBİ'lerin Finansal Sorunları Üzerine Bir Araştırma: Kars İli Örneği

Öz

Bu araştırmanın amacı, Kars merkezde faaliyet gösteren KOBİ'lerin en önemli sorunlarından biri olan finansman sorunlarını tespit etmek ve elde edilen sonuçlar doğrultusunda çözüm önerileri sunmaktır. Araştırmanın amacına uygun olarak Kars ilinde faaliyet gösteren 340 adet KOBİ'den elde edilen anket verileri Frekans Analizi, Anova Testi ve T-Testi ile analiz edilmiştir.

Analiz sonucunda KOBİ'lerin finansman sorunlarının; mal ve hizmet fiyatlarının sürekli artması, piyasadaki nakit sıkıntısı, yüksek faiz oranları, yüksek döviz kuru, yüksek teminatlar, zorlu prosedürler, yetersiz öz sermaye ve kredi vade sayısının azlığı olarak tespit edilmiştir. Bunlara ek olarak kredi miktarının azlığı, alacakların tahsilindeki gecikmeler, kredi çeşitliliğinin azlığı, yüksek işçi maliyetleri, stokları geç tüketilmesi, yüksek kira maliyeti ve pazarlama faaliyetlerinin eksikliği tespit edilen finansal sorunlar arasında yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: KOBİ, Finansal Sorunlar, Frekans Analizi, Anova Testi, T-Testi, Kars.

A Study on The Financial Problems of SMEs: The Case of Kars

Abstract

The aim of the study is to determine the financial problems, which are one of the most important problems of SMEs operating in Kars center, and to offer solutions according to the results obtained. In accordance with the purpose of the research, the questionnaire data obtained from 340 SMEs operating in Kars were analyzed by Frequency Analysis, Anova Test and T-Test.

As a result of the analysis, the financial problems of SMEs were determined to be the constant increase in the prices of goods and services, the shortage of cash in the market, high interest rates, high exchange rates, high collaterals, difficult procedures, insufficient equity and scarcity in the number of credit terms. In addition to these, the shortage of credit amount, delays in debt collections, scarcity of credit diversity, high labor costs, late consumption of stocks, high rental costs and lack of marketing activities were among the identified financial problems.

Keywords: SME, Financial Problems, Frequency Analysis, Anova Test, T-Test, Kars.

1. Giriş

İnsanoğlu var olduğu günden beri ihtiyaçlarını karşılamak için sürekli olarak çaba sarf etmektedir. Küreselleşmenin bir getirisi olan teknolojinin gelişmesiyle bilgisayar, tablet ve akıllı telefon gibi elektronik cihazların ve internetin insan yaşamında vazgeçilmez bir yere sahip olduğunu söylemek mümkündür. Günümüzde internet ve elektronik cihazlar sayesinde tüketiciler, e-ticaret ve e-bankacılık gibi hizmetler ile istedikleri ürünü istedikleri piyasalardan satın alma seçeneğine sahiptirler. Bu durum müşteriler açısından değerlendirildiğinde piyasa çeşitliliği, ürün çeşitliliği ve farklı fiyat aralığı gibi birçok faktörden dolayı avantaj sağlamaktadır. İşletmeler açısından ise müşteri kitlesinin artışı avantaj olarak değerlendirilirken, sınırsız arz, farklı ürün ve farklı fiyat aralığı gibi birçok faktörden dolayı işletmelerin rekabet gücünün zayıflatması dezavantaj olarak değerlendirilmektedir.

Tüketici tercihlerindeki hızlı ve sürekli değişimlerine işletmelerin özellikle de büyük işletmelerin kolay adapte olması neredeyse imkânsızdır. KOBİ'ler büyük işletmelere kıyasla daha az bir yatırımla kurulan, sermayenin tabana yayılmasını sağlayan, istihdam yaratarak bölgesel kalkınmaya katkı sağlayan ve değişen tüketici tercihlerine kolay adapte olan işletmelerdir. Tüm bu özellikler göz önüne alındığında KOBİ'lerin ekonomi açısından hayati bir öneme sahip olduğu görülmektedir. Hem ülkemizde hem de yabancı birçok ülkede küçük ve orta ölçekli işletme tanımı yapılırken genel bir tanımlama yapılamadığı görülmektedir. Bu durum KOBİ tanımı yapılırken ölçüt alınan kriterlerin farklı olmasından kaynaklanmaktadır.

KOBİ'yi tanımlamada kullanılan kriterler; niceliksel ve niteliksel olmak üzere iki başlıkta sıralanabilir. Nicelik yönünden kriterler: işçi sayısı, sermaye, aktifler toplamı, kâr, ciro, üretim kapasitesi vb unsurlardan oluşurken, nitelik yönünden kriterler ise: sermaye eksikliği, işletme sahibi veya ortaklarının fiilen işletmede çalışmaları, yönetimin yetersizliği, iş bölümü ve uzmanlaşmanın olmaması gibi unsurlardan oluşmaktadır (Uludağ ve Serin, 1991, s. 15-16).

KOBİ'lerin avantajlarını ve dezavantajlarını aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (Canare, Francisco ve Price, 2017, s. 33; Wuest ve Thoben, 2011, s. 483; Ruzzier, Ruzzier ve Hisrich, 2015, s. 206; Kaya ve Alpkan, 2012, s. 33):

KOBİ'lerin Avantajları

- Müşteriler ve şirket personeli ile daha etkili iletişim,
- Üretimde, hizmet ve pazarlamada daha esnek olama,
- Ürün çeşitliliğine hızlı uyum sağlama,
- Talep değişimi ve farklılıklarına daha hızlı uyum sağlama,
- İstihdamı arttırma ve gelir dağılımı sağlama,
- Ekonomik krizlere karşı da fazla dayanma,

- Teknik ve teknolojik değişimlere daha hızlı uyum sağlama şeklinde sıralamak mümkündür.

KOBİ'lerin Dezavantajları

- Sermaye yetersizliği,
- Olumsuz rekabet,
- Uzman finansman ekibi ve departmanından yoksunluk,
- Finansal kuruluşlardan gerekli ve yeterli destek görememe,
- Mevzuat ve bürokratik engeller,
- Yönetimde profesyonelleşememe,
- AR-GE olanaklarının kısıtlı olması,
- Kurumsallaşamama,
- Finansal planlamanın yapılmaması,
- Teminat, garanti ve kefalet gibi konularda yaşanan güçlükler şeklinde sıralanabilir.

Ülkemizde KOBİ'lerin karşılaştıkları sorunları genel olarak iki başlıkta toplanabilir. Kuruluş aşamasında yaşanan sorunlar; yatırım yerinin seçimi, yatırım konusunun seçimi ve hukuki sorunlardan oluşurken işletme aşamasında yaşanan sorunlar; yetersiz sermaye, yönetim ve organizasyon, tedarik, üretim, pazarlama, insan kaynakları, teknoloji ve araştırma geliştirme, ihracat ve finansman sorunlarından oluşmaktadır (Akgemici, 2001, s. 14). Ekonominin büyümesi ve gelişmesinde büyük öneme sahip olan KOBİ'lere gereksinim duydukları danışmanlık, eğitim ve finansal destekleri sağlamak için çok sayıda kurum ve kuruluş faaliyet göstermektedir.

Araştırmada Kars ilinde faaliyet gösteren KOBİ'lerin finansal sorunlarının tespit edilmesi ve tespit edilen sorunlara çözüm önerileri sunulması amaçlanmıştır. Gelişmekte olan ülkeler de KOBİ'lerin bölgesel kalkınma ve istihdam açısından oldukça önemli olduğu bilinmektedir. Sanayinin gelişmediği Kars gibi illerde bu önem daha da fazladır. KOBİ'lerin finansal sorunlarının tespit edilmesi ve çözüm önerilerinde bulunulması ekonomik döngünün sürekliliği için bir gereklilik oluşturmaktadır. Sanayinin gelişmediği, büyük işletmelerin olmadığı, ticaret denildiğinde akla sadece KOBİ'lerin geldiği ve sosyo ekonomik durumun düşük olduğu Kars ilinde bu çalışmanın yapılması, araştırmamızı diğer çalışmalardan özgün kılmaktadır. Literatür incelendiğinde KOBİ'lerin finansal sorunları hakkında yerel çalışmaların yok denilecek kadar az olduğu görülmüştür. Araştırma yerel bir çalışma olması yönüyle gelecekte yapılacak çalışmalara yön verici nitelikte olabileceği düşünülmektedir.

Yapılan analizler sonucunda; mal ve hizmet fiyatlarının sürekli artması, piyasadaki nakit sıkıntısı, yüksek faiz oranları, yüksek döviz kuru, yüksek teminatlar, zorlu prosedürler, yetersiz öz sermaye ve kredi vade sayısının azlığı tespit edilen finansal sorunlar arasında yer almaktadır. Bunların yanı sıra; kredi miktarının azlığı, alacakların tahsilindeki gecikmeler, kredi çeşitliliğinin azlığı, yüksek işçi maliyetleri, stokları geç tüketilmesi, yüksek

kira maliyeti ve pazarlama faaliyetlerinin eksikliği de KOBİ'lerin finansman sorunları olarak belirlenmiştir.

2. Literatür Özeti

Torlak ve Uçkun (2005) Eskişehir ilinde yaptıkları bir araştırmada, KOBİ'lerin finansman sorunlarını; sermaye teresizliği, yüksek faiz oranları, finansal teşviklerin yetersizliği, piyasa durgunluğu, yatırım yapamama, maliyetlerin yüksek oluşu, tam kapasite ile çalışamama, rekabet güclüğü, nakit alacak ve stok yönetiminin iyi yapılamaması olarak belirlenmişlerdir.

Yılmaz (2007) Bodrum ilçesinde turizm sektöründe faaliyet gösteren KOBİ'ler üzerinde yaptığı çalışmada, sermaye yetersizliği, yüksek faizli kredi, kredi teminindeki prosedürler, alternatif finansal kaynaklar hakkında yeterli düzeyde bilgi sahibi olunmaması, finansmana ulaşamama, borsada işlem görmemek ve finansal teşviklerden yararlanılmaması işletmeler açısından finansal sorun olarak görüldüğü saptanmıştır.

Olawale ve Garwe (2010) Güney Afrika'da yaptıkları çalışmada, KOBİ'lerin büyümesinin önündeki finansal sorunları; finansmana erişim zorluğu, teminat eksikliği, borsada işlem görememe, devlet desteğinin yetersizliği, yüksek faiz oranı, yüksek maliyetler, yüksek vergi ve diğer tarifeler, ekonomik durgunluk, enflasyon ve döviz şeklinde sıralanmıştır.

Machmud ve Huda (2011) Endonezya'da yaptıkları çalışmada, KOBİ'lerin finansal sorunlarını; dış kaynaklara ulaşamama, tedarik maliyetlerinin çok yüksek olması, teminatların yetersizliği, yüksek faiz oranı, yönetim sorunu ve iyi bir iş planı oluşturulamaması olarak sıralanmışlardır. Araştırmada ayrıca finansal kaynaklara erişimi olan KOBİ'lerin büyümelerinin önündeki engeller; artan işletme maliyetleri, tüketici talebinin dengesizliği, artan rekabet, finansman elde etmek ve nitelikli iş gücü bulmak şeklinde sıralanmıştır. Finansal kaynaklara erişime sahip olmayan KOBİ'lerin büyümelerinin önündeki engeller ise işletme maliyetlerinin artması, artan rekabet, tüketici talebinin istikrarsızlığı, nitelikli işgücü bulmak ve finansman sağlamak şeklinde sıralanmıştır.

Atay (2012) Atay (2012) çalışmasında KOBİ'lerin finansman sorunlarını; satış hacmindeki dalgalamalar, zorlu prosedürler, ağır rekabet şartları, teşviklerdeki yetersizlik, kalifiye eleman eksikliği, piyasa başarısızlığı, finansal bilgi eksizliği, öz sermaye ve çalışma sermayesi eksikliği olarak tespit etmiştir.

Chowdhury, Azam ve İslam (2013) Bangladeş'teki KOBİ'ler üzerinde yaptıkları araştırmada, devlet desteklerinin az olması, kuruluş ve hammadde tedariki için aşırı borçlanma, kredi alırken uzun ve sıkıcı prosedürler, kredi almak için iyi bir iş planı hazırlayamama, kalifiye ve eğitilmiş eleman eksikliği, risk sermayesi ve kitlesel fonlama gibi alternatif finansman kaynaklarının bilinmemesi, kurum ve kuruluşların eğitim ve

bilgi eksikliği, KOBİ'ler açısından en önemli finansal sorun olarak tespit edilmiştir.

Xuhui ve Ruoxi (2013), Çin merkezli KOBİ'lerde finansal yönetim sorunları üzerine yaptıkları çalışmada; sermaye hareket yönetiminin yapılamaması, etkin finansal yönetim eksikliği, makro ekonomik sistem, devlet politikalarının eksikliği, çalışanların ücretlerinde ödül ve ceza sistemi gibi net bir hiyerarşi sistemin bulunmaması, muhasebe departmanında çalışanların yönetimin akrabaları olması, yönetim modelini eski ve standart olması, varlık devir hızının düşük oluşu, aşırı borçlanma, maliyet yönetiminin olmayışı, borçlanma maliyetlerinin yüksekliği ve borsada işlem görememe sorunları, temel finansal sorunlar olarak tespit etmişlerdir.

Yıldırım, Tosuner Ünal ve Gedikli (2015), çalışmalarında, KOBİ'lerin karşılaştığı en büyük mali sorunlardan biri olan finansmana erişimde Kredi Garanti Fonu (KGF) etkinliğinin ticari krediler üzerinde önemli bir etkisinin olduğu gözlemlenmişlerdir. Araştırmacılar ayrıca, ticari kredi hacminin artırılması durumunda KGF 'nin ülkenin mevcut sermaye stokuna da katkıda bulunduğu sonucuna varmışlardır.

Wan (2016), gelişen ülkelerde faaliyet gösteren KOBİ'ler üzerinde yaptığı araştırmada, KOBİ'lerin büyümelerini engelleyen en önemli faktörün finansmana erişim olduğu tespit etmiştir. Sermaye yetersizliği, yüksek faiz oranları, karmaşık başvuru prosedürleri, yüksek teminatlar, yüksek borçlanma maliyetleri ve finansal danışman desteği eksikliği ise KOBİ'lerin temel finansal sorunları olduğunu belirtmiştir.

Abraham ve Schmukler (2017), KOBİ'lerin finansman sorununu ele aldıkları çalışmada, finansal düzenlemeler, bilgi asimetrisi, yüksek teminat, makro ekonomik ortam, finansal arz ve talep sorunu ile KOBİ sahiplerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin düşüklüğü KOBİ'ler açısından finansal sorun teşkil ettiği saptanmıştır.

Demir, Aydın ve Sezgin (2019), Diyarbakır ilinde yapılan çalışmada, KOBİ'ler için finansal sorunları; kuruluş sermayesi yetersizliği, çalışma sermayesi yetersizliği, yüksek faizli krediler, kredi temininde yüksek teminat bedeli istenmesi ve kredi prosedürlerinin zorluğu olarak belirlenmişlerdir. Araştırmacılar ayrıca, işletme sahibi veya yöneticilerin dış kaynak kullanımı hakkında yeterince bilgi sahibi olmaması KOBİ'lerin finansal sorunlarının aşılmasındaki en büyük engel olduğunu savunmuşlardır.

3. Yöntem

3.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı, Kars il merkezinde faaliyet gösteren KOBİ'lerin finansman sorunlarını tespit etmek ve elde edilen sonuçlar doğrultusunda

çözüm önerilerinde bulunmaktır. Söz konusu amaca yönelik bilgi toplamak için 5'li likert tarzında anket tekniği kullanılmıştır.

3.2. Araştırmanın Hedef Kitle ve Yöntemi

Kars il merkezinde faaliyet gösteren KOBİ'lere 2019 yılı Haziran ayında anketler dağıtılmıştır. Araştırma kapsamında yer alan katılımcılardan gelen 370 anket incelenmiş, soruları eksik ve özensiz yanıtlayan 30 anket olduğu tespit edilmiştir. Bu anketler analiz kapsamından çıkarılarak geriye kalan 340 tane anket ile gerekli analizler yapılmıştır.

Analiz kapsamında incelenen 340 tane ankete ait veri setinin istatistiksel açıdan güvenilirliğini test etmek için Cronbach's Alpha modeli kullanılmıştır. Güvenilirlik analizi olan Cronbach's Alpha, sorular arası korelasyona bağlı uyum değerlerini ve soruların güvenilirlik seviyesini göstermektedir. Soru sayısının az olduğu çalışmalarda Cronbach's Alpha katsayısının 0,60 ve üstü olması ölçeğin güvenilir olduğu kabul edilmektedir (Durmuş, Yurtkoru ve Çinko, 2016, s. 89). Araştırmada kullanılan 340 anket için yapılan güvenilirlik analizinde Cronbach's Alpha değeri 0,82 bulunmuştur. Bu değer araştırmada kullanılan anketin güvenilir olduğunu göstermektedir.

3.3. Araştırma Verilerinin Analizi ve Değerlendirilmesi

Araştırma kapsamında elde edilen anketlerin analizinde SPSS paket programı kullanılmıştır. Verilerin analizinde katılımcıların demografik özellikleri ve işletmelerin finansal sorunlarını tespit edilmiş ve çalışmada yer alan sorulara ait tanımlayıcı istatistikler belirlenmiştir. Araştırmada demografik değişkenlere göre sorulara verilen cevaplara ait ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını incelemek için Bağımsız İki Örneklem T-Testi ve Tek Yönlü Varyans (Anova) testi uygulanmıştır.

4. Bulgular

4.1. Demografik Özellikler ve Tanımlayıcı İstatistikler

Araştırma kapsamında yer alan katılımcıların demografik özelliklerine ait sonuçlar Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

		Frekans (N)	Yüzdelerik (%)
Cinsiyet	Kadın	38	11,2
	Erkek	302	88,8
Eğitim durumu	İlkokul	27	7,9
	Ortaokul	57	16,8
	Lise	161	47,4
	Önlisans	30	8,8
	Lisans	65	19,1
Yaş aralığı	20-25	29	8,5

	26-30	54	15,9
	31 ve üstü	257	75,6
İşletmenin kuruluş biçimi	Aile şirketi	287	84,4
	Ortaklık	53	15,6
İşletmedeki konumunuz	İşletme Sahibi	280	82,4
	Yönetici	60	17,6
İşletmenin müşteri kitlesi	Kars	253	74,4
	Bölge	71	20,9
	Yurtiçi-Yurtdışı	16	4,7
Sektör Deneyimi	1-3 yıl	47	13,8
	4-7 yıl	92	27,1
	8-11 yıl	70	20,6
	12-15 yıl	38	11,2
	15 yıl üstü	93	27,4
İşletmenin faaliyet alanı	Gıda	122	35,9
	İmalat	23	6,8
	Tekstil	35	10,3
	Elektronik	23	6,8
	Diğer	137	40,3
İşletmede çalışan sayısı	1-4 arası	244	71,8
	5-9 arası	55	16,2
	10 ve üstü	41	12,1
E-ticaret üzerinden satış yapıyor musunuz?	Evet	39	11,5
	Hayır	301	88,5
Şimdiye kadar hiç kredi kullandınız mı?	Evet	216	63,5
	Hayır	124	36,5
Serhat Kalkınma Ajansı (SERKA)'ndan hiç destek aldınız mı?	Evet	11	3,2
	Hayır	329	96,8
KOSGEB'ten hiç destek aldınız mı?	Evet	52	15,3
	Hayır	288	84,7
Türkiye iş ve işçi bulma kurumundan hiç destek aldınız mı?	Evet	39	11,5
	Hayır	301	88,5

İncelenen işletmelerin frekans dağılımlarına ait sonuçların yer aldığı Tablo 1'deki değerler incelendiğinde, katılımcıların büyük çoğunluğunun erkek (N=302, %88,8), 31 yaş ve üstü (N=257, %75,6), aile işletmesi (N=287, %84,4), işletme sahibi (N=280, %82,4), müşteri kitlesinin Kars (N=253, %74,4), sektör deneyiminin 15 yıl üstü (N=93, %27,4), işletmelerde çalışan sayısının 1 ile 4 arasındadır (N=244, %71,8).

%75,29'unun (N=256) lise ve lise üstü bir eğitime sahip olması katılımcıların eğitim seviyelerinin iyi durumda olduğu söylenebilir. E-ticaret üzerinden satış oranının oldukça düşük olduğu (N=39, %11,5) gözlemlenmiştir. Bunun temel sebebi inceleme kapsamında yer alan KOBİ'lerde genellikle kaşar peyniri veya kaz gibi yöresel ürünler dışında il dışına internet üzerinden satılabilecek ürün çeşidinin olmamasından kaynaklanıyor olabilir. %63,5 gibi bir çoğunluğun (N=216) kredi kullanmış olması, işletmelerin öz sermayelerinin yetersiz kaldığı ve bu nedenle borçlanmaya gitmek zorunda olduklarının göstergesi olabilir.

KOBİ'lerin ekonomideki etkinliğini, rolünü, istihdamın korunması, işsizliğin önlenmesi, rekabet gücünü artırmak vb. nedenlerle devlet destekli kuruluş Serhat Kalkınma Ajansı (SERKA), Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) ve Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü'nden destek alıp almadıklarını sordüğümüzda,

%96,8'i (N=329) SERKA'dan, %84,7'si (N=288) KOSGEB'den, %88,5'i ise (N=329) Türkiye İş ve İşçi Bulma Kurumu (İŞKUR)'dan destek almadıklarını belirtmişlerdir. Bu durum devlet desteklerinden yararlanmayan KOBİ'lerin finansal ihtiyaçlarını karşılamak için daha yüksek maliyetli kredilere yönelmek zorunda kalmalarına sebep olabilir.

Çalışmada KOBİ'lerin finansal sorunlarını tespit etmek için hazırlanan 5'li likert ölçeği "1" (Kesinlikle Katılmıyorum), "2" (Katılmıyorum), "3" (Fikrim Yok), "4" (Katılıyorum), "5" (Kesinlikle Katılıyorum) arasında derecelendirilmiştir. Katılımcıların bu sorulara verdikleri cevaplara ait Ortalama ($\bar{X}$), Standart Hata (SH), Standart Sapma (SS), çarpıklık ve basıklık değerlerine ait tanımlayıcı istatistikler Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2. Sorulara Ait Tanımlayıcı İstatistikler

Katılımcılara Yöneltilen Sorular	$\bar{X}$	SH	SS	Çarpıklık	Basıklık
Finansman temininde uygulanan prosedürler çok fazla	4,13	,06	1,08	-1,21	0,78
Finansman temininde vadeler çok kısa	3,99	,06	1,12	-1,08	0,50
Kredilere uygulanan faiz oranları çok yüksek	4,47	,05	,94	-2,12	2,85
Bankaların istediği teminatlar çok fazla	4,24	,06	1,06	-1,40	1,13
Stokların geç tüketilmesinden dolayı finansman sıkıntıları yaşıyor	3,84	,07	1,26	-0,86	-0,42
Döviz kurunun yüksek olması finansman temini zorlaştırıyor	4,31	,05	,96	-1,53	1,91
İşçi maliyetlerinin yüksek olmasından dolayı finansal sorunlar yaşıyor	3,89	,06	1,19	-0,79	-0,55
Piyasadaki nakit sıkıntısından dolayı finansman sorunu yaşıyor	4,35	,05	,86	-1,51	2,20
Özsermaye yetersiz olduğundan dolayı banka kredilerine başvurulmaktadır	4,02	,06	1,14	-1,02	0,02
Tahsilatta karşılaşılan güçlükler nedeniyle banka kredilerine başvurulmaktadır	3,93	,07	1,22	-0,91	-0,31
Pazarlama faaliyetlerinin eksikliğinden dolayı finansal sıkıntılar yaşıyor	3,72	,07	1,22	-0,63	-0,74
Kiralama maliyetlerinin yüksek olmasından dolayı finansal sorunlar yaşıyor	3,75	,06	1,19	-0,69	-0,62
Bankaların KOBİ'lere verdiği kredi çeşitleri az olduğundan dolayı finansal sorunlar yaşıyor	3,88	,06	1,18	-0,88	-0,24
Bankaların KOBİ'lere verdiği kredi miktarlarının yetersiz olmasından dolayı finansal sorunlar yaşıyor.	3,94	,06	1,15	-0,95	0,01
Mal ve hizmet fiyatları sürekli arttığı için finansal sorunlar yaşıyor	4,53	,05	,86	-2,15	2,95

KOBİ sahip veya yöneticilerine işletmelerinin finansal sorunlarıyla ilgili yöneltilen sorulara verdikleri cevaplara ait ortalama değerler incelendiğinde, mal ve hizmet fiyatlarının sürekli artmasından ($\bar{X}=4,53$) kaynaklı olarak finansal sorunların yaşanması araştırmaya konu olan KOBİ'lerin finansman sorunları arasında ilk sırada yer almaktadır. İkinci

sırada, kredilere uygulanan faiz oranlarının çok fazla olması ($\bar{X}=4,47$), üçüncü sırada ise piyasadaki nakit sıkıntısından dolayı ($\bar{X}=4,35$) kaynaklanan finansal sorunlar yer almaktadır.

Katılımcılara göre finansal açıdan en az sorun teşkil eden konuların başında pazarlama faaliyetlerinin eksikliğinden dolayı ($\bar{X}=3,72$), ikinci sırada, kiralama maliyetlerinin yüksek olmasından dolayı ($\bar{X}=3,75$), üçüncü sırada ise stokların geç tüketilmesinden dolayı ($\bar{X}=3,84$) finansman sıkıntılarının yaşandığı şeklinde belirlenmiştir.

15 soruya ait tanımlayıcı istatistiksel değerler bir bütün olarak incelendiğinde; ortalama ($\bar{X}$) değerlerin 4,53 ile 3,72 aralığında, verilerin dağılımı gösteren çarpıklık değerleri -2,15 ile -0,63, basıklık değeri ise 2,95 ile -0,74 aralığında olduğu tespit edilmiştir. Cevaplara ait ortalama değerlerin 3,5'ten büyük olması katılımcıların finansal sorunlara katılım düzeyinin yüksek olduğu, elde edilen çarpıklık ve basıklık değerlerine baktığımızda ise verilerin normal dağılım gösterdiğini söylemek mümkündür.

4.2. KOBİ'lerin Finansal Sorunlarıyla İlgili Elde Edilen Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde, KOBİ'lerin finansal sorunlarıyla ilgili elde edilen istatistiksel bulgulara yer verilmiştir. 340 katılımcının finansal sorunlarla ilgili olarak 15 soruya verdikleri cevaplara ait istatistiksel dağılım sonuçları Tablo 3, Tablo 4, ... ve Tablo 17'de, cinsiyete göre yapılan T-Testi sonuçları Tablo 18'de, eğitim durumu ve yaş aralığına göre yapılan Anova Analizi sonuçları ise Tablo 19 ve Tablo 20'de yer almaktadır.

Tablo 3. Finansman Temininde Uygulanan Prosedürler Çok Fazla

1'inci Soruya Katılım Düzeyi	Frekans	Yüzdeler	Kümülatif Yüzdeler
1-Kesinlikle Katılmıyorum	12	3,5	3,5
2-Katılmıyorum	20	5,9	9,4
3-Fikrim Yok	47	13,8	23,2
4-Katılıyorum	95	27,9	51,2
5-Kesinlikle Katılıyorum	166	48,8	100,0
Toplam	340	100,0	

Tablo 3'de "**finansman temininde uygulanan prosedürler çok fazla**" şeklinde bir soru sordığımızda, katılımcıların %48,8'i (N=166) kesinlikle katıldığını belirtmiş ve tüm cevaplar içerisinde en fazla orana sahiptir. En az katılım ise kesinlikle katılmıyorum diyenlerden oluşmaktadır (N=12, %3,5). Bu soruya katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum diyenler 261 kişi olup, toplamda %76,8'lik bir dilime denk gelmektedir. Bu sonuç, ülkemizde sürekli olarak dile getirilen bürokrasiden kaynaklı prosedürlerin çok olmasından dolayı işletmelerin finansman temininde sorunlar yaşadığını göstergesi olabilir.

Tablo 4. Finansman Temininde Vadeler Çok Kısa

2'inci Soruya Katılım Düzeyi	Frekans	Yüzdeler	Kümülatif Yüzdeler
1-Kesinlikle Katılmıyorum	17	5,0	5,0
2-Katılmıyorum	18	5,3	10,3
3-Fikrim Yok	58	17,1	27,4
4-Katılıyorum	104	30,6	57,9
5-Kesinlikle Katılıyorum	143	42,1	100,0
Toplam	340	100,0	

Tablo 4'de "finansman temininde vadeler çok kısa" şeklinde bir soru sorduğumuzda, katılımcıların %42,1'i (N=143) kesinlikle katıldığını belirtmiş ve tüm cevaplar içerisinde de en fazla orana sahip olduğu görülmüştür. En az katılım ise kesinlikle katılmıyorum diyenlerden oluşmaktadır (N=17, %5). Bu soruya katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum diyenler 247 kişi olup, toplamda %72,7'lik bir dilime denk gelmektedir. Bu soruya katılım düzeyinin yüksek olduğunu ve finans kurumlarının KOBİ'lere sağladığı kredilerin kısa ve orta vadeli olması işletme sahipleri açısından önemli bir finansal sorun teşkil ettiği görülmüştür.

Tablo 5. Kredilere Uygulanan Faiz Oranları Çok Yüksek

3'üncü Soruya Katılım Düzeyi	Frekans	Yüzdeler	Kümülatif Yüzdeler
1-Kesinlikle Katılmıyorum	11	3,2	3,2
2-Katılmıyorum	6	1,8	5,0
3-Fikrim Yok	25	7,4	12,4
4-Katılıyorum	68	20,0	32,4
5-Kesinlikle Katılıyorum	230	67,6	100,0
Toplam	340	100,0	

Tablo 5'de "kredilere uygulanan faiz oranları çok yüksek" şeklinde bir soru sorduğumuzda, %67,6 (N=230) gibi bir çoğunluk kesinlikle katıldığını belirtmiş ve tüm cevaplar içerisinde de en fazla dilime sahiptir. En az katılım ise katılıyorum diyenlerden oluşmaktadır (N=6, %1,8). Bu soruya katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum diyenler 298 kişi olup, toplamda %87,65'lik bir dilime denk gelmektedir. İşletmelerin finans temininde bu soruya katılım düzeyinin oldukça yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Araştırmanın yapıldığı dönemde döviz kurları ile enflasyonun yüksek olmasından dolayı bankaların kredilere uyguladığı faiz oranlarının artması işletmelerin finansman kaynaklarına ulaşmasında önemli bir engel teşkil etmektedir.

Tablo 6. Bankaların İstedığı Teminatlar Çok Fazla

4'üncü Soruya Katılım Düzeyi	Frekans	Yüzdeler	Kümülatif Yüzdeler
1-Kesinlikle Katılmıyorum	9	2,6	2,6

2-Katılmıyorum	26	7,6	10,3
3-Fikrim Yok	29	8,5	18,8
4-Katılıyorum	87	25,6	44,4
5-Kesinlikle Katılıyorum	189	55,6	100,0
Toplam	340	100,0	

Tablo 6'da "**bankaların istediği teminatlar çok fazla**" şeklinde bir soru sorduğumuzda, katılımcıların %55,6'sı (N=189) kesinlikle katıldığını belirtmiş ve bu oran aynı zamanda tüm cevaplar içerisinde de en fazla dilime sahiptir. Bu soruya en az katılım ise %2,6 ile (N=9) kesinlikle katılmıyorum diyenlerden oluşmaktadır. Bu soruya katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum diyenler toplam katılımcıların %81,18'i gibi (N=276) bir dilimine denk gelmektedir. Bilindiği üzere işletmeler sermaye teminine giderken önce öz kaynaklara, öz kaynaklar yetmediği durumlarda ise borçlanmaya giderler. Böyle bir durumda borç veren kurumlar alacaklarını garanti altına almak için işletmelerden teminat isterler. Tabloda görüldüğü üzere bankaların istediği teminat miktarlarının çok olması KOBİ'lerin finansmana ulaşmasında önemli bir sorun teşkil ettiği görülmüştür.

Tablo 7. Stokların Geç Tüketilmesinden Dolayı Finansman Sıkıntıları Yaşanıyor

5'inci Soruya Katılım Düzeyi	Frekans	Yüzelik	Kümülatif Yüzelik
1-Kesinlikle Katılmıyorum	22	6,5	6,5
2-Katılmıyorum	43	12,6	19,1
3-Fikrim Yok	40	11,8	30,9
4-Katılıyorum	97	28,5	59,4
5-Kesinlikle Katılıyorum	138	40,6	100,0
Toplam	340	100,0	

Tablo 7'de "**stokların geç tüketilmesinden dolayı finansman sıkıntıları yaşanıyor**" şeklinde bir soru yönelttiğimizde, katılımcıların %40,6'sı (N=138) kesinlikle katılıyorum şeklinde cevap vermiştir. Bu oran aynı zamanda tüm cevaplar içerisinde de en fazla dilime sahiptir. Bu soruya en az katılım ise %6,5 ile (N=22) kesinlikle katılmıyorum diyenlerden oluşmaktadır. Bu soruya katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum diyenler toplam katılımcıların %69,12'lik (N=235) bir dilimine denk gelmektedir. Mal ve hizmet fiyatlarının artması, döviz kurları ile faiz oranlarının yükselmesi vb. durumlar malların satışını zorlaştırmaktadır. Stokların geç tüketilmesi nakit akışlarının yavaşlaması ve borç ödeme sıkıntısı gibi durumlar bir işletmede finansal sorunların ortaya çıkmasını tetikleyen en önemli unsurlardan biridir.

Tablo 8. Döviz Kurunun Yüksek Olması Finansman Temini Zorlaştırıyor

6'ncı Soruya Katılım Düzeyi	Frekans	Yüzelik	Kümülatif Yüzelik
1-Kesinlikle Katılmıyorum	6	1,8	1,8
2-Katılmıyorum	19	5,6	7,4

KOBİ'lerin Finansal Sorunları Üzerine Bir Araştırma: Kars İli Örneği

3-Fikrim Yok	26	7,6	15,0
4-Katılıyorum	101	29,7	44,7
5-Kesinlikle Katılıyorum	188	55,3	100,0
Toplam	340	100,0	

Tablo 8'de “**döviz kurunun yüksek olması finansman temini zorlaştırıyor**” şeklinde bir soru yönelttiğimizde, katılımcıların %55,3'ü (N=188) kesinlikle katılıyorum şeklinde cevap vermiştir. Bu aynı zamanda tüm cevaplar içerisinde de en fazla orana sahiptir. Bu soruya en az katılım ise %1,8 ile (N=6) kesinlikle katılmıyorum diyenlerden oluşmaktadır. Bu soruya, katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum diyenler toplam katılımcıların %85'lik (N=289) bir dilimine denk gelmektedir. Katılımcıların bu soruya katılım düzeylerinin oldukça yüksek çıktığı gözlemlenmiştir. Ortaya çıkan bu sonuç, döviz kurlarının yüksek olması KOBİ'lerin finansman temininde çok önemli bir sorun teşkil ettiğini göstermektedir.

Tablo 9. İşçi Maliyetlerinin Yüksek Olmasından Dolayı Finansal Sorunlar Yaşanıyor

7'inci Soruya Katılım Düzeyi	Frekans	Yüzdeler	Kümülatif Yüzdeler
1-Kesinlikle Katılmıyorum	11	3,2	3,2
2-Katılmıyorum	51	15,0	18,2
3-Fikrim Yok	42	12,4	30,6
4-Katılıyorum	95	27,9	58,5
5-Kesinlikle Katılıyorum	141	41,5	100,0
Toplam	340	100,0	

Tablo 9'da “**işçi maliyetlerinin yüksek olmasından dolayı finansal sorunlar yaşanıyor**” şeklinde bir soru yönelttiğimizde, katılımcıların %41,5'i (N=141) kesinlikle katılıyorum şeklinde cevap vermiştir. Bu aynı zamanda tüm cevaplar içerisinde de en fazla orana sahip olduğu görülmüştür. Bu soruya en az katılım ise %3,2 ile (N=11) kesinlikle katılmıyorum diyenlerden oluşmaktadır. Bu soruya, katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum diyenler toplam katılımcıların %69,41'lik (N=236) bir dilimine denk gelmektedir. Katılımcıların bu soruya katılım düzeylerinin yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Bu bağlamda bir sabit gider kalemi olan işçi maliyetlerinin yüksek olması işletmeler açısından önemli bir finansal sorun olarak görüldüğü gözlemlenmiştir.

Tablo 10. Piyasadaki Nakit Sıkıntısından Dolayı Finansman Sorunu Yaşanıyor

8'inci Soruya Katılım Düzeyleri	Frekans	Yüzdeler	Kümülatif Yüzdeler
1-Kesinlikle Katılmıyorum	3	0,9	0,9
2-Katılmıyorum	16	4,7	5,6
3-Fikrim Yok	22	6,5	12,1

4-Katlıyorum	117	34,4	46,5
5-Kesinlikle Katlıyorum	182	53,5	100,0
Toplam	340	100,0	

Tablo 10’da KOBİ’lere “**piyasadaki nakit sıkıntısından dolayı finansman sorunu yaşanıyor**” şeklinde bir soru yönelttiğimizde, katılımcıların %53,5’i (N=182) kesinlikle katılıyorum şeklinde cevap vermiştir. Elde edilen bu oran tüm cevaplar içerisinde de en fazla paya sahip olduğu görülmüştür. Katılımcıların soruya en az katılım düzeyi ise %0,9 ile (N=3) kesinlikle katılmıyorum diyenlerden oluşmaktadır. Bu soruya, katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum diyenler toplam katılımcıların %87,94’lük (N=299) bir dilimine denk gelmektedir. Katılımcıların bu soruya katılım düzeylerinin çok yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. İnsanların tasarruf yapmaları veya tasarruflarını reel piyasalarda değerlendirmemesi işletmeler açısından nakit sıkıntısının yaşanmasına neden olabilir.

Tablo 11. Öz sermaye Yetersiz Olduğundan Dolayı Banka Kredilerine Başvurulmaktadır

9’uncu Soruya Katılım Düzeyi	Frekans	Yüzdelik	Kümülatif Yüzdelik
1-Kesinlikle Katılmıyorum	11	3,2	3,2
2-Katılmıyorum	39	11,5	14,7
3-Fikrim Yok	36	10,6	25,3
4-Katlıyorum	101	29,7	55,0
5-Kesinlikle Katlıyorum	153	45,0	100,0
Toplam	340	100,0	

Tablo 11’de KOBİ’lere “**öz sermaye yetersiz olduğundan dolayı banka kredilerine başvurulmaktadır**” şeklinde bir soru yönelttiğimizde, katılımcıların %45’i (N=153) kesinlikle katılıyorum şeklinde cevap vermiştir. Elde edilen bu oran tüm cevaplar içerisinde de en fazla paya sahip olduğu görülmüştür. Katılımcıların soruya en az katılım düzeyi ise %3,2 ile (N=11) kesinlikle katılmıyorum diyenlerden kişilerden oluşmaktadır. Bu soruya, katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum diyenler toplam katılımcıların %74,71’lik (N=254) bir dilimine denk gelmektedir. Katılımcıların bu soruya katılım düzeyinin oldukça yüksek olduğu görülmüştür. Öz sermaye yetersiz olduğu durumlarda girişimcinin finansman bulmak için borçlanmayı tercih etmesi ek bir sermaye maliyeti getirebilir.

Tablo 12. Tahsilâta Karşılaşılan Güçlükler Nedeniyle Banka Kredilerine Başvurulmaktadır

10’uncu Soruya Katılım Düzeyi	Frekans	Yüzdelik	Kümülatif Yüzdelik
1-Kesinlikle Katılmıyorum	16	4,7	4,7
2-Katılmıyorum	43	12,6	17,4

KOBİ'lerin Finansal Sorunları Üzerine Bir Araştırma: Kars İli Örneği

3-Fikrim Yok	40	11,8	29,1
4-Katılıyorum	91	26,8	55,9
5-Kesinlikle Katılıyorum	150	44,1	100,0
Toplam	340	100,0	

Tablo 12’de KOBİ'lere “**taahhütte karşılaşılan güçlükler nedeniyle banka kredilerine başvurulmaktadır**” şeklinde bir soru yönelttiğimizde, katılımcıların %44,1’i (N=150) kesinlikle katılıyorum şeklinde cevap vermiştir. Bu oran aynı zamanda tüm cevaplar içerisinde de en fazla paya sahip olduğu görülmüştür. Katılımcıların bu soruya en az katılım düzeyi ise %4,7 ile (N=16) kesinlikle katılmıyorum diyenlerden oluştuğu görülmüştür. Bu soruya, katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum diyenler toplam katılımcıların %70,88’lik (N=241) bir dilimine denk gelmektedir. Katılımcıların bu soruya katılım düzeylerinin yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 13. Pazarlama Faaliyetlerinin Eksikliğinden Dolayı Finansal Sıkıntılar Yaşanıyor

11’inci Soruya Katılım Düzeyi	Frekans	Yüzdeler	Kümülatif Yüzdeler
1-Kesinlikle Katılmıyorum	16	4,7	4,7
2-Katılmıyorum	55	16,2	20,9
3-Fikrim Yok	51	15,0	35,9
4-Katılıyorum	103	30,3	66,2
5-Kesinlikle Katılıyorum	115	33,8	100,0
Toplam	340	100,0	

Tablo 13’de KOBİ'lere “**pazarlama faaliyetlerinin eksikliğinden dolayı finansal sıkıntılar yaşanıyor**” şeklinde bir soru yönelttiğimizde, katılımcıların %33,8’i (N=115) kesinlikle katılıyorum şeklinde cevap vermiştir. Bu oran aynı zamanda tüm cevaplar içerisinde de en fazla paya sahip olduğu görülmüştür. Katılımcıların bu soruya en az katılım düzeyi ise %4,7 ile (N=16) kesinlikle katılmıyorum diyenlerden oluştuğu görülmüştür. Bu soruya, katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum diyenler toplam katılımcıların %64,12’lik (N=218) bir dilimine denk gelmektedir. Bu sonuçtan yola çıkarak katılımcıların bu soruya katılım düzeylerinin de yüksek olduğunu söylemek mümkündür. İnceleme kapsamında yer alan işletmelerin büyük çoğunluğunun küçük ölçekli olması ve profesyonel yöneticiler tarafından yönetilmemesi gibi nedenlerden dolayı işletmeler pazarlama faaliyetlerinin eksikliğinden dolayı finansal sıkıntılar yaşayabilirler.

Tablo 14. Kiralama Maliyetlerinin Yüksek Olmasından Dolayı Finansal Sorunlar Yaşanıyor

12'inci Soruya Katılım Düzeyi	Frekans	Yüzdeler	Kümülatif Yüzdeler
1-Kesinlikle Katılmıyorum	14	4,1	4,1
2-Katılmıyorum	57	16,8	20,9
3-Fikrim Yok	39	11,5	32,4
4-Katılıyorum	121	35,6	67,9
5-Kesinlikle Katılıyorum	109	32,1	100,0
Toplam	340	100,0	

Tablo 14'de KOBİ'lere "kiralama maliyetlerinin yüksek olmasından dolayı finansal sorunlar yaşanıyor" şeklinde bir soru yönelttiğimizde, katılımcıların %35,6'sı (N=121) katılıyorum şeklinde cevap vermiştir. Bu oran aynı zamanda tüm cevaplar içerisinde de en fazla paya sahiptir. Bu soruya en az katılım düzeyi ise %4,1 ile (N=14) kesinlikle katılmıyorum diyenlerden oluştuğu görülmüştür. Katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum diyenler toplam katılımcıların %67,65'lik (N=230) bir dilimine denk gelmektedir. Bu sonuçtan yola çıkarak katılımcıların bu soruya katılım düzeylerinin de yüksek olduğunu söylemek mümkündür. Katılımcılara göre kiralama maliyetlerinin yüksek olması işletmeler için önemli bir finansal sorun olarak görülmektedir.

Tablo 15. Bankaların KOBİ'lere Verdiği Kredi Çeşitleri Az Olduğundan Dolayı Finansal Sorunlar Yaşanıyor

13'üncü Soruya Katılım Düzeyi	Frekans	Yüzdeler	Kümülatif Yüzdeler
1-Kesinlikle Katılmıyorum	15	4,4	4,4
2-Katılmıyorum	42	12,4	16,8
3-Fikrim Yok	42	12,4	29,1
4-Katılıyorum	111	32,6	61,8
5-Kesinlikle Katılıyorum	130	38,2	100,0
Toplam	340	100,0	

Tablo 15'de KOBİ'lere "bankaların KOBİ'lere verdiği kredi çeşitleri az olduğundan dolayı finansal sorunlar yaşanıyor" şeklinde bir soru yönelttiğimizde, katılımcıların %38,2'si (N=130) kesinlikle katılıyorum şeklinde cevap vermiştir. Bu oran aynı zamanda tüm cevaplar içerisinde de en fazla paya sahiptir. Bu soruya en az katılım düzeyi ise %4,4 ile (N=15) kesinlikle katılmıyorum diyenlerden oluştuğu görülmüştür. Katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum diyenler toplam katılımcıların %70,88'lik (N=241) bir dilimine denk gelmektedir. Bu sonuçtan yola çıkarak katılımcıların bu soruya katılım düzeylerinin de oldukça yüksek olduğunu söylemek mümkündür. Katılımcılara göre bankaların KOBİ'lere sunduğu kredi çeşidinin az olması oldukça önemli bir finansal sorun olarak görülmektedir.

Tablo 16. Bankaların KOBİ'lere Verdiği Kredi Miktarlarının Yetersiz Olmasından Dolayı Finansal Sorunlar Yaşanıyor

14'üncü Soruya Katılım Düzeyi	Frekans	Yüzdeler	Kümülatif Yüzdeler
1-Kesinlikle Katılmıyorum	14	4,1	4,1
2-Katılmıyorum	34	10,0	14,1
3-Fikrim Yok	47	13,8	27,9
4-Katılıyorum	108	31,8	59,7
5-Kesinlikle Katılıyorum	137	40,3	100,0
Toplam	340	100,0	

Tablo 16'da KOBİ'lere "bankaların KOBİ'lere verdiği kredi miktarlarının yetersiz olmasından dolayı finansal sorunlar yaşanıyor" şeklinde bir soru yönelttiğimizde, katılımcıların %40,3'ü (N=137) kesinlikle katılıyorum şeklinde cevap vermiştir. Bu oran aynı zamanda tüm cevaplar içerisinde de en fazla paya sahiptir. Bu soruya en az katılım düzeyi ise %4,1 ile (N=14) kesinlikle katılmıyorum diyenlerden oluştuğu görülmüştür. Bu soruya, katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum diyenler toplam katılımcıların %72,06'lık (N=245) bir dilimine denk gelmektedir. Bu sonuçtan yola çıkarak katılımcıların bu soruya katılım düzeylerinin oldukça yüksek olduğunu söylemek mümkündür. Katılımcılara göre bankaların KOBİ'lere sunduğu kredi miktarının az olması oldukça önemli bir finansal sorun olarak görülmektedir.

Tablo 17. Mal ve Hizmet Fiyatları Sürekli Arttığı İçin Finansal Sorunlar Yaşanıyor

15'inci Soruya Katılım Düzeyi	Frekans	Yüzdeler	Kümülatif Yüzdeler
1-Kesinlikle Katılmıyorum	4	1,2	1,2
2-Katılmıyorum	16	4,7	5,9
3-Fikrim Yok	11	3,2	9,1
4-Katılıyorum	74	21,8	30,9
5-Kesinlikle Katılıyorum	235	69,1	100,0
Toplam	340	100,0	

Tablo 17'de KOBİ'lere "mal ve hizmet fiyatları sürekli arttığı için finansal sorunlar yaşanıyor" şeklinde bir soru yönelttiğimizde, katılımcıların %69,1'i (N=235) kesinlikle katılıyorum şeklinde cevap vermiştir. Bu oran tüm cevaplar içerisinde de en fazla paya sahiptir. Bu soruya en az katılım düzeyi ise %1,2 ile (N=4) kesinlikle katılmıyorum diyenlerden oluştuğu görülmüştür. Katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum diyenler toplam katılımcıların %90,88'lık (N=309) bir dilimine denk gelmektedir. Bu sonuçtan yola çıkarak katılımcıların bu soruya katılım düzeylerinin çok yüksek olduğunu söylemek mümkündür. Ülkede mal hizmet fiyatlarının sürekli artması işletmelerin sermaye temini açısından çok önemli bir finansal sorun olarak görülmektedir.

Tablo 18. Cinsiyete Göre T-Testi Sonuçları

	Ortalama		t	p
	Kadın	Erkek		
Finansman temininde uygulanan prosedürler çok fazla	4,39	4,09	1,63	,10
Finansman temininde vadeler çok kısa	4,26	3,96	1,57	,12
Kredilere uygulanan faiz oranları çok yüksek	4,61	4,45	,93	,35
Bankaların istediği teminatlar çok fazla	4,42	4,22	1,12	,26
Stokların geç tüketilmesinden dolayı finansman sıkıntıları yaşanıyor	4,03	3,82	,96	,34
Döviz kurunun yüksek olması finansman temini zorlaştırıyor	4,32	4,31	,03	,98
İşçi maliyetlerinin yüksek olmasından dolayı finansal sorunlar yaşanıyor	3,87	3,90	-,14	,89
Piyasadaki nakit sıkıntısından dolayı finansman sorunu yaşanıyor	4,47	4,33	,94	,35
Özsermaye yetersiz olduğundan dolayı banka kredilerine başvurulmaktadır	4,18	4,00	,95	,34
Tahsilatta karşılaşılan güçlükler nedeniyle banka kredilerine başvurulmaktadır	4,05	3,91	,66	,51
Pazarlama faaliyetlerinin eksikliğinden dolayı finansal sıkıntılar yaşanıyor	3,76	3,72	,21	,83
Kiralama maliyetlerinin yüksek olmasından dolayı finansal sorunlar yaşanıyor	3,66	3,76	-,49	,62
Bankaların KOBİ'lere verdiği kredi çeşitleri az olduğundan dolayı finansal sorunlar yaşanıyor	4,08	3,85	1,11	,27
Bankaların KOBİ'lere verdiği kredi miktarlarının yetersiz olmasından dolayı finansal sorunlar yaşanıyor.	4,13	3,92	1,09	,28
Mal ve hizmet fiyatları sürekli arttığı için finansal sorunlar yaşanıyor	4,47	4,54	-,42	,67

Cinsiyete göre katılımcıların sorulara verdikleri cevapların ortalama değerleri ve bu değerlerin ortalamaları arasındaki farka ait t istatistik değeri ve bu değerlerin %95 güven aralığında anlamlı olup olmadığını temsil eden olasılık değeri (p=probability) sonuçları Tablo 18'de verilmiştir. Bu tabloda yer alan p değerleri %5 anlamlılık düzeyinde 0,05'ten büyük çıktığından dolayı kadın ve erkeklerin bu sorulara verdikleri cevapların ortalama değerleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Tablo 19. Eğitim Durumuna Göre Anova Testi Sonuçları

	Ortalama					F	P
	1.	2.	3.	4.	5.		
Finansman temininde uygulanan prosedürler çok fazla	3,81	4,32	4,07	3,87	4,34	2,18	,07
Finansman temininde vadeler çok kısa	3,93	4,14	3,93	4,07	4,03	,46	,76
Kredilere uygulanan faiz oranları çok yüksek	4,74	4,49	4,38	4,47	4,57	1,12	,35
Bankaların istediği teminatlar çok fazla	3,93	4,21	4,20	4,30	4,45	1,28	,28

KOBİ'lerin Finansal Sorunları Üzerine Bir Araştırma: Kars İli Örneği

Stokların geç tüketilmesinden dolayı finansman sıkıntıları yaşanıyor	4,22	4,16	3,73	3,80	3,71	2,06	,09
Döviz kurunun yüksek olması finansman temini zorlaştırıyor	4,15	4,35	4,31	4,53	4,25	,70	,60
İşçi maliyetlerinin yüksek olmasından dolayı finansal sorunlar yaşanıyor	3,63	4,00	3,88	4,07	3,86	,61	,65
Piyasadaki nakit sıkıntısından dolayı finansman sorunu yaşanıyor	4,44	4,30	4,32	4,40	4,40	,25	,91
Özsermaye yetersiz olduğundan dolayı banka kredilerine başvurulmaktadır	4,37	3,89	4,04	3,97	3,94	,92	,45
Tahsilatta karşılaşılan güçlükler nedeniyle banka kredilerine başvurulmaktadır	3,85	3,81	4,09	3,60	3,82	1,60	,17
Pazarlama faaliyetlerinin eksikliğinden dolayı finansal sıkıntılar yaşanıyor	3,78	4,02	3,70	3,73	3,49	1,45	,22
Kiralama maliyetlerinin yüksek olmasından dolayı finansal sorunlar yaşanıyor	3,93	3,84	3,69	4,00	3,62	,87	,48
Bankaların KOBİ'lere verdiği kredi çeşitleri az olduğundan dolayı finansal sorunlar yaşanıyor	3,59	4,04	3,83	4,07	3,89	,90	,46
Bankaların KOBİ'lere verdiği kredi miktarlarının yetersiz olmasından dolayı finansal sorunlar yaşanıyor.	3,37	4,00	3,93	3,97	4,15	2,32	,06
Mal ve hizmet fiyatları sürekli arttığı için finansal sorunlar yaşanıyor	4,48	4,54	4,52	4,37	4,63	,52	,72

1=İlkokul, 2=Ortaokul, 3=Lise, 4=Önlisans, 5=Lisans

Eğitim durumuna göre katılımcıların sorulara verdikleri cevapların ortalama değerleri ve bu değerlerin ortalamaları arasındaki farka ait F istatistik değeri ve bu değerlerin %95 güven aralığında anlamlı olup olmadığını temsil eden olasılık değeri (p) sonuçları Tablo 19'daki gibidir. Bu tabloda yer alan p değerleri %5 anlamlılık düzeyinde 0,05'ten büyük çıkmıştır. Elde edilen bu sonuca göre, eğitim durumuna göre katılımcıların sorulara verdikleri cevapların ortalama değerleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır.

Tablo 20. Yaş Aralığına Göre Anova Testi Sonuçları

	Yaş Aralığı			F	P
	20-25	26-30	>30		
Finansman temininde uygulanan prosedürler çok fazla	3,97	4,35	4,10	1,597	,204
Finansman temininde vadeler çok kısa	3,59	3,87	4,07	2,809	,062
Kredilere uygulanan faiz oranları çok yüksek	4,24	4,56	4,48	1,081	,340
Bankaların istediği teminatlar çok fazla	4,48	4,41	4,18	1,911	,149
Stokların geç tüketilmesinden dolayı finansman sıkıntıları yaşanıyor	3,69	3,83	3,86	,238	,789
Döviz kurunun yüksek olması finansman temini zorlaştırıyor	4,28	4,43	4,29	,458	,633
İşçi maliyetlerinin yüksek olmasından dolayı finansal sorunlar yaşanıyor	3,93	3,93	3,88	,043	,957
Piyasadaki nakit sıkıntısından dolayı finansman sorunu yaşanıyor	4,45	4,37	4,33	,242	,785
Özsermaye yetersiz olduğundan dolayı banka kredilerine başvurulmaktadır	3,69	4,02	4,05	1,327	,267

Tahsilâtta karşılaşılan güçlükler nedeniyle banka kredilerine başvurulmaktadır	3,52	3,94	3,97	1,831	,162
Pazarlama faaliyetlerinin eksikliğinden dolayı finansal sıkıntılar yaşıyor	3,31	3,72	3,77	1,865	,157
Kiralama maliyetlerinin yüksek olmasından dolayı finansal sorunlar yaşıyor	3,69	3,78	3,75	,051	,950
Bankaların KOBİ'lere verdiği kredi çeşitleri az olduğundan dolayı finansal sorunlar yaşıyor	3,79	4,00	3,86	,382	,683
Bankaların KOBİ'lere verdiği kredi miktarlarının yetersiz olmasından dolayı finansal sorunlar yaşıyor.	3,76	3,98	3,95	,415	,661
Mal ve hizmet fiyatları sürekli arttığı için finansal sorunlar yaşıyor	4,34	4,57	4,54	,763	,467

Yaş aralığına göre katılımcıların sorulara verdikleri cevaplara ait istatistiksel sonuçlar Tablo 20'deki gibidir. %5 anlamlılık düzeyinde yapılan Anova Analizinde elde edilen p değerleri tabloda görüldüğü üzere 0,05'ten büyük çıkmıştır. Bu sonuca göre, yaş aralığına göre katılımcıların sorulara verdikleri cevapların ortalama değerleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Sonuç

KOBİ'ler değişen tüketici tercihlerine kolay adapte olma, sermayenin tabana yayma, istihdam yaratma, bölgesel kalkınma ve sürdürülebilir bir büyüme sağlama, ulusal ve uluslararası piyasalarda etkin bir rekabet ortamının oluşturulmasına katkı sağlama gibi yararlarından dolayı ülke ekonomisi için itici bir güç olarak değerlendirmektedirler. Bu nedenle KOBİ'lerin finansal sorunlarının tespit edilmesi ve tespit edilen finansal sorunlara çözüm önerilerinin sunulması hem ülke hem de dünya ekonomisi açısından oldukça önemlidir.

Araştırmada Kars ilinde faaliyet gösteren KOBİ'lerin finansal sorunlarının tespit edilmesi ve tespit edilen finansal sorunlara çözüm önerileri sunulması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda 340 tane işletmeden elde edilen verilere frekans analizi uygulanmıştır.

Yapılan analiz sonucunda Kars ilinde faaliyet gösteren KOBİ'lerin finansman sorunlarını;

- mal ve hizmet fiyatlarının sürekli artması,
- piyasadaki nakit sıkıntısı,
- yüksek faiz oranları,
- yüksek döviz kuru,
- yüksek teminatlar,
- zorlu prosedürler,
- yetersiz öz sermaye
- kredi vade sayısının azlığı,
- kredi miktarının azlığı,
- alacakların tahsilindeki gecikmeler,
- kredi çeşitliliğinin azlığı,

- yüksek işçi maliyetleri,
- stokları geç tüketilmesi,
- yüksek kira maliyeti,
- pazarlama faaliyetlerinin eksikliği şeklinde sıralamak mümkündür.

Araştırmada frekans analizi dışında cinsiyete göre, sorulara verilen cevapların ortalamaları arasında %5 anlamlılık düzeyinde farkın anlamlı olup olmadığını incelemek için T-Testi, yaş aralığı ve eğitim durumuna göre ise Anova Testi uygulanmıştır. Analiz sonucunda her iki testte de gruplar arasındaki ortalama farklar anlamlı bulunmamıştır.

Bu çalışma, incelenen dönemde anket sorularını cevaplamayı kabul eden ve Kars ilinde faaliyet gösteren 340 KOBİ'nin sahiplerinin/ortaklarının vermiş oldukları cevaplar ile sınırlıdır ve sonuçlar bu sınır içinde değerlendirilmiştir. Ankette yer alan sorular gerek yabancı gerekse yerli literatür de yer alan çalışmaların araştırmacıları tarafında en fazla kullanılan sorulardan derlenerek oluşturulmuştur. Bu bağlamda araştırmanın sonucu literatürü destekler niteliktedir. KOBİ'leri finansman sorunları yıllarca önemini kaybetmeyen konular arasında varlığını sürdürecektir. Bu nedenle yerel çalışmaların sayısının artırılması sadece bölgesel değil küresel açıdan da önem arz etmektedir. Araştırma sonucunda tespit edilen finansal sorunlara yönelik çözüm önerileri aşağıda sıralanmıştır.

- SERKA, KOSGEB ve İŞKUR gibi kurum ve kuruluşların bütçelerini artırmaları, hizmet ağlarını genişletmeleri ve yararlanmak isteyen KOBİ sahiplerine nasıl yararlanabilecekleri konusunda eğitim vermeleri gerekmektedir.
- Mal ve hizmet fiyatlarının sürekli artması, piyasadaki nakit sıkıntısı, yüksek faiz oranları ve yüksek döviz kuru gibi sorunlar makro baz da incelenmeli ve devlet politikaları ile kontrol altına alınmalıdır.
- Yüksek teminat bedelleri, zorlu prosedürler, kredi vade sayısının azlığı, kredi miktarının azlığı ve kredi çeşitliliğinin azlığı gibi sorunlar yetkili merciler tarafından titizlikle ele alınmalı ve şartlar iyileştirilmelidir.
- İşletme sahiplerinin öz sermaye sorununu menkul ve gayri menkullerini satarak, eş dost akrabadan borçlanarak veya banka kredisi kullanarak çözmek yerine alternatif finansman kaynaklarına yönelmelerini sağlanmalıdır. Bu konuda üniversiteler başta olmak üzere birçok kurum ve kuruluşun eğitim programları ve projeler yapılmalıdır.
- Yüksek kira maliyeti ve yüksek işçi maliyetleri gibi sorunlarda sanayinin gelişmediği Kars gibi illerde ticaret döngüsünün sürekliliğini sağlayabilmek için devlet destek ve teşvikleri artırılmalıdır.

- İşletme sahipleri veya yöneticileri stokları geç tüketilmesi ve pazarlama faaliyetlerinin eksikliği gibi sorunların çözümü için profesyonel destek almalıdırlar.

Kaynakça

- Abraham, F. ve Schmukler, S.L. (2017). Addressing The SME Finance Problem. *Research and Policy Briefs*, 9.
- Akgemci, T. (2001). *KOBİ'lerin Temel Sorunları ve Sağlanan Destekler*. Ankara: Kosgeb Yayını.
- Atay, S. (2012). KOBİ'lerin Türkiye'de Bankalarla Yaşadığı Finansal Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 3(6), 1-7.
- Canare, T., Francisco, J.P. ve Price, N.A. (2017). An Empirical Analysis of SME and Large Business Linkages: Evidence from the Philippines. *Asian Institute of Management R.S. Navarro Policy Center for Competitiveness Working Paper 2017-008*, 1-30.
- Chowdhury, M.S.A., Azam, M.K.G. ve Islam, S. (2013). Problems and Prospects of SME Financing in Bangladesh. *Asian Business Review*, 2, (4), 51-58.
- Demir, Ö., Aydın, D. ve Sezgin, E.E. (2019). Kobi'lerin Finansal Sorunlarının İncelenmesinde Dış Kaynağın Rolü: Diyarbakır İli Örneği. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2) 225–233.
- Durmuş, B., Yurtkoru, E. S. ve Çinko, M. (2016). *Sosyal Bilimlerde SPSS'le Veri Analizi*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Kaya, S. ve Alpkan, L. (2012). Problems and Solution Proposals for SMEs in Turkey. *Emerging Markets Journal*, 2, 30-45.
- Machmud, Z. ve Huda, A. (2011). SMEs Access to Finance: An Indonesia Case Study', in Selected East Asian Economies', in Harvie, C., S. Oum, and D. Narjoko (eds.), Small and Medium Enterprises (SMEs) Access to Finance in Selected East Asian Economies. *ERIA Research Project Report 2010-14*, Jakarta: ERIA. 261-290.

- Olawale, F. ve Garwe, D. (2010). Obstacles to The Growth of New SMEs in South Africa: A Principal Component Analysis Approach. *African Journal of Business Management*, 4(5), 729-738.
- Ruzzier, M.K., Ruzzier, M. ve Hisrich, R.D. (2015). *Marketing for Entrepreneurs and SMEs: A Global Perspective*. Edward Elgar Pub, USA.
- Torlak, Ö. ve Uçkun, N. (2005). Eskişehir'deki KOBİ'lerin Pazarlama ve Finansman Sorunları Ara Kesiti. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 199-215.
- Uludağ, İ. ve Serin, V. (1991). *Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler: Yapısal ve Finansal Sorunlar, Çözümler*. İstanbul Ticaret Odası, Yayın No: 25.
- Wang, Y. (2016). What Are The Biggest Obstacles to Growth of SMEs in Developing Countries? An Empirical Evidence from an Enterprise Survey. *Borsa İstanbul Review* 16(3), 167-176.
- Wuest, T ve Thoben, K.D. (2011). Information Management for Manufacturing SMEs. *IFIP Advances in Information and Communication Technology* 384:481 – 488
- Xuhui, Y. ve Ruoxi, Z. (2013). Discussion on SME Financial Management Problems and Countermeasures. *International Conference on Artificial Intelligence and Software Engineering (ICAISE)*, 107-112.
- Yang, Y., Chen, X., Gu, J. ve Fujita, H. (2019). Alleviating Financing Constraints of SMEs through Supply Chain. *Sustainability*, 11, 673, 2-19.
- Yıldırım, D. Ç., Tosuner Ünal, Ö. ve Gedikli, A. (2015). Financial Problems of Small and Medium-Sized Enterprises in Turkey. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 5(1), 27-37.
- Yılmaz, H. (2007). Turizm Sektörü KOBİ'lerinin Finansman Sorunlarının Diğer Sektörlerle Karşılaştırmalı Analizi: Bodrum Örneği. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 33, 162-170.

